

Manus til fagdag om Noark 19 november 2018

Tusen takk for anledningen til å komme hit i dag for å dele med dere noen av Norsk Arkivråds tanker om evalueringen av Noark, om konklusjonen den gir og hva vi mener det er viktig å legge vekt på videre. Da arkivverket hadde sitt forrige arrangement om Noark i januar i år nyanserte forrige styreleder i NA, Marianne Tengs, hva som var bakgrunnen for å hevde at Noark hadde blitt en sovepute. For øvrig en uttalelse som vakte en etterlengtet debatt. Vi er veldig glade for at Noark blir evaluert, omtalt og diskutert. Fordi Noark kan oppleves som både vanskelig, komplisert og litt uhandgripelig. Alle vet at man må forholde seg til den men hvordan?

Evalueringen

Evalueringen tegner et bilde av de positive virkningene Noark har hatt som vi kjenner igjen. Noark har vært viktig for at offentlig sektor ble bevisst behovet for og utfordringene ved å ta vare på dokumentasjon og arkiv i elektroniske system. Noark har også vært en måta for arkivarer å komme inn i prosesser for å anskaffe arkivsystemet og noen ganger skapt en ny bevissthet rundt behovet for bevaring av arkiv hos arkivskaper. Samtidig har standarden blitt brukt på en måte som ikke alltid har vært med på å gjøre de smarte valgene. Vi kjenner også igjen bildet som tegnes av at Noark ikke virker. At den måten Noark blir brukt i praksis i da ikke passer til de arbeidsprosessene og verktøyene vi har i dag. Noark standarden skal omfatte prosesser som stammer fra 1740 og passer ikke slik mange jobber i dag. Teknologidring har endret måten vi jobber på og hva som kreves for å klare å sikre digital dokumentasjon over tid. Dette skal jeg snakke mer om men først vil jeg nevnte 3 forhold som vi tenker burde vært bedre belyst i rapporten:

Hva savner vi?

1 Oppfatningen hos andre enn arkivfolk

Grunnlaget for rapporten er blant annet flere intervjuer og samtaler med mange ressurspersoner. Vi tenker likevel at de som har vært med å gi innspill hovedsakelig er folk som jobber direkte i tilknytning til dokumentasjonsforvaltning og arkiv. Noark er en standard som i praksis er førende både for saksbehandlere og ledere i offentlig sektor og for de som tar beslutninger om IT investeringer og utvikling. Vi savner de to sistnevnte gruppene som kilder til evalueringen og tror vi ville gitt nyttig informasjon i arbeidet.

2 Noark-kjerne og Noark-funksjonalitet i andre fagsystem

Evalueringen har lite informasjon om hvordan Noark-standarden har virket for virksomheter som selv har utviklet fagsystemer med innebygd Noark-funksjonalitet. Den har heller ikke spesifisert at installasjoner av Noark-kjerne er tatt med i evalueringen. Vi kjenner at dette er i bruk og rapporten blir litt tynn når dette ikke er med. En oversikt over utbredelse og virkning av slike løsninger bør være med i anbefalinger videre.

3 Betydningen av bruk av Noark systemer for å kunne sikre langtidstilgang.

Et av hovedhensiktene med et system som er bygget på Noark-standarden, er å sikre at det trygt og forholdsvis enkelt kan tas et arkivuttrekk fra systemet slik at dette kan bevares og senere anvendes uten bruk av systemet som opprinnelig skapte dokumentasjonen. Rapporten belyser en del problemstillinger rundt fremstillingen av arkivuttrekket og avlevering av arkivet. NA er opptatt av tilgjengeligheten til de digitalt skapte arkivene som er deponert/avlevert. Er bruk av Noarkstandarden nødvendig for å kunne ta fram igjen pålitelig dokumentasjon eller kan dette

håndteres like godt av systemer uten Noark-funksjonalitet? Det er interessant å undersøke dette over tid da det ligger i Arkivverkets samfunnsoppdrag å trygge tilgang til arkivene på en trygg og kostnadseffektiv måte.

Hvis Noark ikke virker

Man bruker det som er lett tilgjengelig og det som virker for mitt behov, selv som saksbehandler underlagt et lovverk. Rapporten konkluderer med at Noark ikke lengre virker for sitt formål. Vi kjenner igjen beskrivelse av nåsituasjonen hos virksomhetene som bruker systemer bygget på Noark-standarden. Den er i samsvar med det våre medlemmer forteller om utfordringene knyttet til systemer som er det vi kaller komplett Noark. Og sier oss enige i at Noark slik den praktiseres i dag ikke virker til å sikre at den verdifulle dokumentasjonen blir sikret. Noark evalueringen forsterker det inntrykket som tidligere undersøkelser blant annet den fra Riksrevisjonen om arkivdanning og åpenhet ga.

Disse systemene er først og fremst utformet for å håndtere korrespondanse og er lite fleksible for å bli integrert i andre prosesser. Det gjør at arkivering og journalføring ender opp med å bli behandlet som et tillegg. Noe man gjør i etterkant av arbeidsprosessen man er i ferd med å gjennomføre. Å journalføre og arkivere er oppgaver som tar tid men som ikke er en del av måloppnåelsen verken for saksbehandlere eller ledere. Sikring av dokumentasjon som ikke er korrespondanse generert i systemet må aktivt fanges inn i systemet i en egen prosess. Ordbruken gir også assosiasjoner om at arkivering er noe vi gjør i tillegg til og ved siden av den jobben vi egentlig gjør. Saksbehandler får øst sine behov for lagring og gjenbruk av informasjon i sitt fagsystem og vil ikke se verdien av å gjøre en ekstra arkiveringsjobb. Det er fullt mulig å ha kontroll på dokumentasjon for formålet i virksomheten uten Noark-funksjonalitet. Å arkivere som et tillegg til løse oppgaver kommer ikke på noe tidspunkt til å gi oss sikring av dokumentasjon som en del av arbeidsprosessen.

Det store bildet

Men Noark eksisterer ikke alene, Den er en del av en helhet og det er vanskelig å evaluere hvordan den virker uten å se på hele arkivregelverket, utviklingen av dokumentasjonsforvaltning som en profesjon som har foregått omtrent samtidig med utviklingen av standarden, utviklingen av teknologi og hvordan offentlig forvaltning med mer har utviklet seg i samme tidsrom. Alle disse faktorene er med på å påvirke hvordan forvaltningen av arkiv og dokumentasjon har utviklet seg.

Dette blir veldig tydelig når vi ser på hvor mange fagsystemer og fellesløsninger som har blitt utviklet både for bruk innen en virksomhet men også de som er laget for å støtte prosesser på tvers av forvaltningsnivå og virksomheter. Noark har bidratt til å muliggjøre bruk av en del felleskomponenter men når fellesløsninger for prosesser på tvers av forvaltningsnivå utvikles er kravet om at hvert forvaltningsnivå skal dokumentere prosessen i sitt arkivsystem ikke et Noark-problem men et godt eksempel på hvordan teknologi muliggjør nye teorier og løsninger.

Hva gjør vi da?

Uansett om vi skal få det til å virke eller om vi skal finne på noe nytt må det vi kommer opp med ta hensyn til svært mange omkringliggende faktorer. Standardutviklingen må være i sammenheng med de som skal bruke den, ha nytte av den, samarbeide rundt den og så videre.

Eksempler:

Fagsystem kan ikke få slippe krav om funksjonalitet for langtidsbevaring fordi det oppfattes som tungvint. Proveniensen er ikke lengre kun knyttet til virksomheten men ofte knyttet til prosesser og systemer som går på tvers av både forvaltningsnivå og virksomheter. Kanskje det som kalles Noark

problemet like mye handler om graden av modenhet for å tenke dokumentasjon i sammenheng med slik vi jobber i dag.

Hva skal vi gjøre da?

Noark og det som skjer med den har vesentlig betydning for hvordan offentlig forvaltning legger strategi og forvalter sin IT portefølje, den er premisse for et stort kjernesystem i de fleste virksomheter. Et system som i praksis har lovoppgåelse som en av sine funksjoner. Om lag 370 kommuner i 2020 med selvråderett over sine løsninger. De trenger en kompetanse til å bruke standarden på en måte som passer og er formålstjeneslig for den virksomheten. En voldsom vekst i mengde data som produseres og som har potensiale til å bli arkiv har blitt en utfordring i seg selv. Denne situasjonen krever nye løsninger. Lovverk i endring: Arkivregelverk, men enda mer forvaltningsloven. Krav om kutt i budsjetter, effektivisering og avbyråkratisering, åpne data og «Once only-prinsippet»

Få det til å virke

Spent på å se hva ny utgave av Noark har med seg. Vektlegge det som skal dokumenteres og ikke hvordan saksbehandlingen utføres. Internasjonale standarder er viktige og nyttige. De er med i Noark.

Godkjenningsordningen bør også vurderes og nok få en ny utgave. En godkjenningsordning som ikke klarer å følge opp at systemer blir endelig godkjent ser ikke ut til å virke etter sin hensikt.

Finne nye løsninger

Å finne de nye løsningene handler om på fortsette å ha en form for standardisering men å løsrive hvordan vi jobber fra dokumentasjonskravet. Ansvar for dokumentasjonen er virksomhetens og det bør også løsningen vi har gjenspeile.

NA mener at det er viktig at en standard støttes og forvaltes av en sterk arkivfaglig myndighet som har ressurser til å vedlikeholde den slik at den er i tråd med teknologiutviklingen og digitaliseringen som arbeidsprosessene påvirkes av.

Takk for meg!